

INNLEDNING	S. 4
PRIORITERINGER	S. 4
Treningsanlegg	s. 4
Ordinære anlegg	s. 4
Klar rolle- og arbeidsfordeling mellom NGF og klubbene	s. 4
BESKRIVELSE AV AKTIVITETSMESSIGE OG ØKONOMISKE FORHOLD	S. 4
Aktivitet	s. 4
Aldersfordeling – flere idrettsgrener	s. 5
Økonomi – generelle betraktninger	s. 5
Kostnader for drift av anlegg	s. 5
Tilskudd til etablering av anlegg	s. 5
ANLEGGSPOLITISKE PRIORITERINGER	S. 6
Utvikling av treningsanlegg	s. 6
Utvikling av ordinære anlegg	s. 7
Klar rolle- og arbeidsfordeling mellom NGF og klubbene	s. 7
NGF	s. 8
Klubbene	s. 9
NOEN MULIGE UTVIKLINGSTREKK	S. 10
ORDINÆRE ANLEGG	
- KONSEKVENSER AV POLITISKE PRIORITERINGER	S. 11
Banekapasitet – prognose til 2010	s. 11
Utvikling utover 2010	s. 13
STRATEGISKE VIRKEMIDLER I ORGANISASJONEN	S. 13
Utvikling av anleggsnettverk	s. 13
Økt representasjon i idrettskretser og idrettsråd	s. 13
Utvikling av hjelpemidler	s. 13
ANBEFALTE MILJØMÅL FOR GOLFBANLEGG	S. 14
VEDLEGG:	
Mål og prinsipper fra NGF og NIF	
Et tilbakeblikk på utviklingen av golf og anlegg	
Den historiske utviklingen av golfbanens egenart	
Biologisk mangfold, forholdet til kulturminner og landskap	

INNLEDNING OG SAMMENDRAG

Anleggspolitisk dokument er utarbeidet for å gi Norges Golfforbund (NGF) en plattform som legger best mulig til rette for en anleggutvikling i samsvar med visjonen for Golf-Norge: "Golf – en idrett for alle". I visjonen uttrykkes målet om at alle mennesker som ønsker det gis mulighet til å utøve golf ut fra egne behov. Dokumentet skal også bygge opp under hovedmålet: "Flere og bedre golfspillere".

Dokumentets hovedmål er at alle som ønsker det skal ha tilgang til et golfanlegg i rimelig nærhet, og den skal sikre NGF troverdighet og mulighet til å medvirke i offentlige prosesser i tilknytning til etablering av idrettsanlegg. Et mål er dessuten å bidra til balanse mellom tilbud og etterspørsel i forbindelse med etablering av anlegg.

Dokumentet tar ikke opp forhold knyttet til rettigheter for utstedelse av Grønt kort og Handicapkort.

PRIORITERINGER

For å få til dette legger NGF opp til klare prioriteringer. Disse er kanalisert innenfor følgende områder:

Treningsanlegg, hvor hovedprioriteringene er:

- ett treningsanlegg i hvert tettsted med mellom 1 000-5 000 innbyggere
- ytterligere ett treningsanlegg for hver 10 000 innbyggere (avhengig av befolkningstettheten)
- NGF skal være pådriver for etablering av treningsanlegg/nærmiljøanlegg

Et svært enkelt "treningsanlegg" i park i Edinburgh.

Ordinære anlegg, hvor hovedprioriteringen er:

- påvirke til bedre forutsetninger for sunn økonomi for eksisterende og nye anlegg
- NGF skal være rådgiver ved etablering av golfanlegg

Klar rolle- og arbeidsfordeling mellom NGF og klubbene

Dokumentet konkluderer med at det må være en klar rolle- og arbeidsfordeling mellom NGF og klubbene i forbindelse med anleggsoppløsing og drift, for at man skal lykkes i de ovenstående prioriteringene.

I Anleggspolitisk dokument er det også gitt en beskrivelse av de aktivitetsmessige og økonomiske forhold i forbindelse med anleggsoppløsing og drift, og det er foretatt en analyse av mulige utviklingstrekk innen golfidretten. I dokumentet gis det en oversikt over eksisterende anlegg og fremtidig anleggsbehov er vurdert. Dette er gjort for å gi etablerere og beslutningstakere et utgangspunkt ved vurdering av nye anleggsprosjekter.

BESKRIVELSE AV AKTIVITETSMESSIGE OG ØKONOMISKE FORHOLD

Beskrivelsen fokuserer på forhold som angår utvikling og status av golfanlegg i et økonomisk og et aktivitetsmessig perspektiv. Den tar for seg en del av hovedtrekkene, og inneholder i tillegg en kortfattet oversikt over:

- eksisterende klubber og anlegg – inkludert de med treningsanlegg
- anleggsbehov og kapasitet i forhold til gitte normtall og kriterier
- hovedtall i tilknytning til klubbenes økonomiske situasjon

Aktivitet

- De fleste som starter med golf er godt voksne, og bruker golf først og fremst som fritidsaktivitet.

- I hovedstadsregionen er banekapasiteten liten i forhold til antall spillere, og det er mangel på rimelige/enkle anlegg. Prisen på medlemskap/spillerett er på de fleste etablerte baner relativt høy, og mange velger derfor medlemskap i klubber lokalisert i stor geografisk avstand fra bosted, med svært lave medlemskontingenter ("fjernmedlemskap"). Følgelig spiller mange av disse sjelden på egen hjemmebane.
- Halvparten av registrerte golfspillere i NGF er å regne som nybegynnere.
- De som har startet med golf de senere årene synes å være mindre dedikerte enn de pionerene var, noe som igjen fører til generelt mindre betalingsvilje.
- Golf er en idrett som utøves av folk i alle aldre. Likevel er det en forholdsvis liten prosentvis andel aktive golfspillere som er under 20 år, særlig hvis man ser i forhold til andre store særforbund. I absolutte tall er golf likevel blant de større særforbund også når det gjelder barn og unge. Per dato det 8. største.
- Flere klubber har begrensninger i forhold til antall yngre medlemmer. Noen av årsakene er anleggenes begrensede kapasitet og høye driftskostnader, og at yngre personer foretrekker voksne som er villige til å finansiere anleggsdriften.
- Gjennom NGFs prosjekt "Golf - Grønn Gløde" gjennomføres helsefremmende tiltak for spesiell målgruppe ute i klubbene. Dette er målgrupper med behov for spesiell oppfølging. Det er klubbene selv som definerer målgruppen.

Aldersfordeling i ulike idretter

Diagrammet viser at både håndball, fotball og ski har barn og ungdom som hovedaktivitet, mens det eksisterer en mangel på voksenaktivitet. Innen golf er situasjonen omvendt. Her finnes det mange voksne spillere, mens det er prosentvis lavere ungdomsaktivitet. Tallene i diagrammet er hentet fra den årlige idrettsregistreringen i regi av NIF.

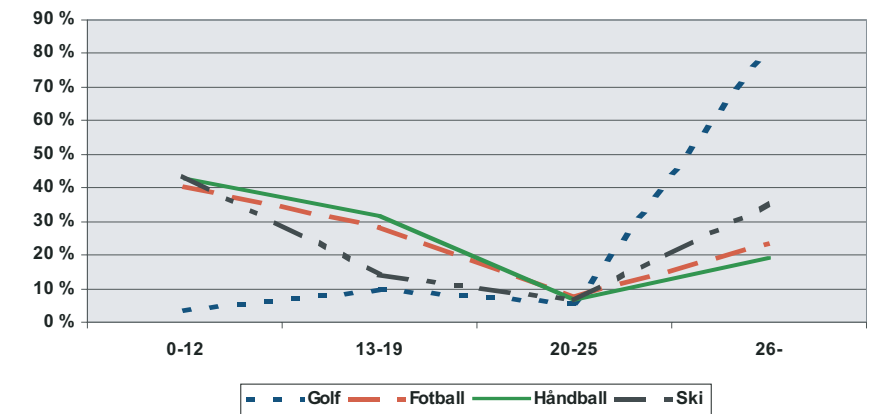
Dersom treningsanlegg og golfbaner hadde vært bygd av kommunene etter de samme prinsipper som fotballanlegg/idrettshall m.m., og vært en del av undervisningen i kroppsøving, hadde langt flere barn og unge vært aktive golfspillere.

Økonomi – generelle betraktninger

- Det er en utbredt feilaktig oppfatning at golfanlegg genererer store overskudd.
- Utover spillemidler får golf lite offentlig støtte (tilnærmet ingenting).
- Innen golf er det i hovedsak de voksne spillerne, ikke det offentlige, som finansierer barn og unges idrettsaktivitet.
- Det er forventet at golfspillere selv finansierer sine anlegg.
- Økonomien i klubbene er meget varierende.
- Investering i golfaksjer/andeler er på vei ned, på grunn av at få ønsker å bli med på en slik investering, særlig i de tilfellene hvor det er flere års ventetid før anlegget kan tas i bruk. De fleste velger i en slik situasjon enten å melde seg inn i en nærliggende klubb med bane, eller de satser på et medlemskap i en klubb med rimeligere kontingent (ikke i nærmiljøet).
- Idrettens lovverk slår fast at det er ulovlig å stille krav til aksjekjøp i baneselskap som betingelse for medlemskap i golfklubb.
- Anleggsoppløsing skjer hovedsakelig i privat regi (selskap, grunneiere, klubber etc), og klubber blir stiftet når dette er formålstjenlig for prosjektets utvikling. Det eksisterer i dag tette bånd mellom klubber og private aktører. Særlig gjelder dette grunneiere, som mange steder innehar dobbeltroller, dvs. at de er engasjert i både klubb og AS.
- Det er manglende samsvar mellom

Aldersfordeling – flere idrettsgrener

Diagrammet gir en oversikt over antall barn og unge og en oversikt over aldersfordelingen blant antallet spillere i både golf, håndball, fotball og ski.

tilbud og etterspørsel vedrørende bane-typer. Det eksisterer for mange like og kostbare anlegg i enkelte områder av landet. Dette er særlig aktuelt i østlandsområdet.

- Det er ressurskrevende både å etablere og drifte golfanlegg.
- Etablering av enkle anlegg har en helt annen kostnadsmessig ramme.

Kostnader for drift av anlegg

Nedenfor følger en oversikt over kostnader i forbindelse med drift av anlegg. Tallene bygger bl.a. på innrapporterte regnskap fra klubbene. Oversikten viser et kostnadsspenn hvor de mest "ekstreme" er utelatt.

18-hulls bane	Kr. 3 000 000 - 12 000 000
9-hulls bane	Kr. 600 000 - 2 000 000
6-hulls bane	Kr. 300 000 - 1 000 000

Som tallene viser varierer kostnadene sterkt innenfor samme anleggskategori. Dette skyldes først og fremst at standarden på anleggene er varierende. Generelt kan det hevdes at standard og kostnadsnivå følger hverandre; høy standard = høy kostnad.

Spillemiddelfordeling til ulike anlegg

	1995	2000	2004	Totalt 1995-04
Flerbrukshaller	39 405 000	69 719 000	135 043 000	691 725 000
Fotballanlegg	15 693 000	44 024 000	133 140 000	528 275 000
Skyteanlegg	10 090 000	9 457 000	28 303 000	134 641 000
Skianlegg	11 762 000	8 944 000	10 714 000	82 842 000
Golfanlegg	1 738 000	5 916 000	11 935 000	59 761 000

Tilskudd til etablering av anlegg

Kommunene har i liten grad tatt ansvaret for tilrettelegging og planlegging av golfanlegg. I Skottland og USA, hvor golf har en lengre tradisjon, er ca. en tredjedel av anleggene eid og drevet av det offentlige. Når det gjelder den beskjedne tildelingen av spillemidler, skyldes dette bl.a. at de som har etablert anlegg selv har diskvalifisert seg fra å søke om dette. Mange større anlegg har ikke tilfredsstillt krav til eierstruktur og tinglyst leieavtale på minimum 40 år, og har heller ikke søkt om støtte.

Oversikten nedenfor viser hva enkelte av de ulike anleggstyper har mottatt fra spillemidlene i perioden 1995 – 2004, og dette bekrefter at andre sær idretter (som også er langt mindre enn golf), har mottatt vesentlig mer spillemidler. Tilskudd til Nasjonalanlegg/OL-anlegg er holdt utenom. For spesielt fotball og skianlegg ville dette gitt store utslag. Det bør også presiseres at de offentlige tilskuddene for de andre idrettene i realiteten er betydelig høyere siden det i hovedsak er kommunene som har bygget deres anlegg.

Anleggspolitikken bygger opp til at:

- alle som ønsker å spille golf i alle fall skal ha tilgang til minimum et treningsanlegg.
- spillerne skal finne det fordelaktig å være medlem av en klubb i nærmiljøet.
- det skal finnes et differensiert tilbud i klubbene (anlegg/pris/profil/sosiale forhold/etc.)

Anleggspolitikken skal sikre NGFs troverdighet og mulighet til å medvirke i offentlige prosesser i tilknytning til etablering av idrettsanlegg, og den skal bidra til balanse mellom tilbud og etterspørsel i forbindelse med etablering av anlegg.

Utvikling av treningsanlegg

Golf har fram til i dag hatt en prosentvis lav oppslutning blant barn og unge. Samtidig har NGF ambisiøse mål for økt deltakelse

Atlungstad GKs bane ligger delvis ut i Mjøsa

fra disse aldersgruppene. For å stimulere veksten av unge spillere er et av de viktigste virkemidlene etablering av treningsanlegg (øvingsområder) i nærområdene. Det finnes i dag kun et lite antall enkle treningsanlegg. For å nå målene må etablering av treningsanlegg prioriteres. Anleggene bør derfor etableres i, eller i nærheten av befolkningstette boområder. Med treningsanlegg menes alle typer

anlegg fra det aller enkleste (noen få "hull", putting-green, innendørsanlegg, etc. beregnet på golfaktivitet) og opp til slopet 6-hullsbane. NGF vil utvikle et konsept for etablering av treningsanlegg, med mål om å forenkle og forkorte plan- og realiseringsprosessen. Fokus på etablering av treningsanlegg fra NGFs side vil kunne medvirke til nye og flere brukergrupper som bl.a.:

- barn og unge
- funksjonshemmede
- eldre spillere
- etniske grupper

Dette vil igjen bidra til å skape en positiv holdning fra sentrale og lokale myndigheter, og vil kunne bidra til mer offentlig finansiering og forhåpentligvis medvirke til at kommunene også vil etablere, finansiere og drifte slike anlegg. Som et supplement til disse anleggene, vil NGF arbeide for at klubbene utvikler treningsanlegg – eller tar på seg fadderansvar for nye klubber som ønsker dette. Et samarbeid mellom NGF og klubbene – og klubbene seg imellom – er nødvendig for at anleggsdriften som helhet skal være økonomisk bærende. Treningsanlegg vil virke positivt inn på rekrutteringen til golf i alle aldre, og på denne måten medvirke til flere spillere og økt aktivitet. Flere steder i Norge finnes det allerede anlegg med både 18-hulls bane, 9-hulls bane og treningsbane/6-hulls bane. Det er også naturlig at klubbene er involvert som en ressurs når kommunene skal etablere treningsanlegg på f.eks. skolegårder og andre fritidsområder.

Prioriteringer frem mot 2010 – treningsanlegg

- Avklare lokalisering for minimum ti treningsanlegg i hvert av de fire pressområdene; Oslo/Bergen/Stavanger/Trondheim
- Alle nye anlegg etablerer treningsanlegg samtidig med etablering av hovedbanen
- Økte offentlige tilskudd til etablering og drift av treningsanlegg, både ved etablerte anlegg og nye prosjekter

Langsiktige prioriteringer - treningsanlegg

- Ett treningsanlegg i hvert tettsted med mellom 1 000-5 000 innbyggere
- Ytterligere et treningsanlegg for hver 10 000 innbyggere
- Kommunene etablerer – i samarbeid med klubbene - treningsanlegg ved tettstedet
- Klubbene etablerer treningsanlegg på egen bane for opplæring og idrettslig satsing
- NGF skal sammen med klubbene være pådriver for å lokalisere områder for treningsanlegg

Utvikling av ordinære anlegg

Siden veksten av antall spillere skjøt fart for ca. 10 år siden er det gjennomført betydelige investeringer i ordinære anlegg. Nå er tiden inne for å fokusere på sunn drift og sportslig utvikling. Andre steder vil fokus fortsatt være på videre anleggsutvikling.

NGF regner med en fortsatt vekst i antall spillere og anlegg frem mot 2010. Spillernes behov og ønsker vil i større grad variere enn tidligere. Etablering av ordinære anlegg vil sannsynligvis også skje som ledd i en større helhet (overordnet arealplanlegging i pressområdene, boliger ved golfbanen, turist- og næringsutvikling osv).

NGFs holdning er at etablering av nye anlegg og utvidelse av eksisterende kun bør skje der markedet kan utvikles på en slik måte at forutsetningene for sunn økonomi sikres for klubbene. Finansiering av kostnadskreven anlegg i pressområdene basert på salg av aksjer synes for tiden å være vanskelig.

NGF vil være en sentral rådgiver for å stimulere til etablering og få frem grunnleggende forutsetninger for å etablere og drifte golfanlegg som er levedyktige. Dette gjøres primært gjennom å utarbeide ulike verktøy for kartlegging av forholdet mellom dekning og økonomiske forutsetninger.

Prioriteringer frem mot 2010 – ordinære anlegg

Arbeide for å:

- bedre forutsetningene for sunn økonomi for eksisterende og nye anlegg øke offentlige tilskudd til ordinære golfanlegg – etablerte anlegg og nye prosjekter
- øke spredning mht profil, standard og inngangspris på anleggene i press områdene, spesielt i og ved de største byene
- få spillere med "fjernmedlemskap" til i langt større grad enn i dag, å velge medlemskap i lokale klubber
- at alle som ønsker å spille golf har differensierte medlemskapstilbud innen naturlig nedslagsområde
- at alle golfanlegg blir tilrettelagt for funksjonshemmede brukere

Hafjell GK

Klar rolle- og arbeidsfordeling mellom NGF og klubbene

For å lykkes i disse prioriteringene er det en forutsetning at det finnes en klar rolle- og arbeidsfordeling mellom ulike aktører i forbindelse med anleggsetablering og drift. Dette er viktig for å unngå at det oppstår interne motsetninger mellom NGF og klubbene, og for å etablere et nært og effektivt samarbeid med beslutningstakere og andre involverte.

NGF skal være premissleverandør og innta prinsipielle standpunkter, men i liten grad gå inn i enkeltprosjekter og mene noe isolert om hvorvidt disse skal igangsettes. NGF skal til enhver tid ha oppdaterte oversikter over anleggsdekning (bl.a. typer og geografisk plassering), og øvrige faglige og økonomiske forhold.

Det er viktig for alle impliserte parter å ha avklarte roller. I det følgende avsnittet beskrives NGF og klubbenes rolle i forhold til ulike aktører som er involvert i anleggsetablering. I tillegg beskrives NGF sin rolle overfor disse aktørene. Dette er basert på den grunnleggende rolleforståelsen av hva NGF skal være, gjøre og mene, både i forhold til klubbene og i forhold til eksterne aktører. Rollefordelingen er satt opp i prioritert rekkefølge.

NGF

- NGF skal fremme golfidretten i Norge.
- NGF er golfidrettens øverste myndighet med oppgave å fastsette krav til og godkjenne klubbens baner i forhold til rettigheter.
- NGF er golfidrettens talerør overfor sentrale myndigheter (Storting, departementer og fagdirektorater) med oppgave å arbeide for gode rammebetingelser.
- NGF er, i samarbeid med Idrettskretsene, golfidrettens talerør overfor regionale myndigheter (fylkeskommune, fylkesmannen, osv) med oppgave å forankre golfidrettens anleggspolitikk og behovet/markedet for anlegg regionalt.
- NGF er et serviceorgan overfor klubbene med oppgave å være rådgiver i henhold til klubbens behov og NGFs anleggspolitikk. Klubbene er ansvarlige lokalt (innenfor sitt naturlige nedslagsområde). Ved henvendelser vedrørende spesifikke lokale forhold skal NGF henviser til den lokale klubben. I mangel på lokal klubb kan NGF engasjere seg lokalt som pådriver for å få stiftet klubb, alternativt yte service til andre aktører lokalt (kommuner, velforeninger, skoler, borettslag og andre ikke-kommersielle aktører). Ved flere klubber lokalt skal NGF yte lik og nøytral service basert på NGFs anleggspolitikk til begge/alle klubbene. Uttalelser fra NGF skal være helhetlige (marked, behov, anleggsstandard, økonomi, prosess osv). Klubber (lokale initiativtakere) skal ikke kunne utnytte bruddstykker i NGFs uttale lokalt – da kan NGF engasjere seg lokalt for at helheten i NGFs uttalelser skal fremkomme.
- NGF er et serviceorgan overfor ulike bransjer innenfor golfidretten med oppgave å påvirke til et godt fungerende marked tilpasset klubbens behov og NGFs anleggspolitikk.

Lofoten GKs bane i midnattssol

Klubbene

- Klubbene er pådriver (eventuelt sammen med NGF) lokalt i kommuner og regioner med betydelig underdekning eller ubalanse på anleggsområdet. I regioner der den/de lokale klubben/e ikke har maktet å yte tilbud i tråd med behovet (eks. Oslo og Akershus) har NGF muligheten å påvirke lokalt for å få realisert NGFs anleggspolitikk. Idrettsrådet i kommunen er en naturlig aktør der det finnes flere klubber, og bør derfor trekkes inn.
- Klubbens rolle er i tillegg:
 - kontakt med lokale myndigheter i forhold til anleggsspørsmål. Klubben enkeltvis eller gjennom etablert lokalt klubbnettverk.
 - å sørge for at klubbens medlemmer får et anleggstilbud til trening og konkurranser i tråd med det de ønsker
 - å bygge variert aktivitetstilbud, sosialt miljø og kultur blant klubbens medlemmer. NGF skal utvikle arbeidsverktøy for klubbens rekrutterings- og aktivitetsarbeid (NGFs Idrettsprosjekt, "klubbutvikling", Grønn Glede, Golfens dag, tilskuddsordninger etc.)
 - Klubbene bør også sitte i førersetet lokalt med hensyn til kommuneplan, anleggsplanlegging og andre praktiske spørsmål. Her vil klubbens engasjement i idrettsrådene og mot idrettskretsene være viktig. Dette både for å få fram treningsanlegg og ordinære anlegg, men også for å oppnå støtte fra kommunene og for å påvirke til bygging av treningsanlegg knyttet til andre kommunale idrettsanlegg/-områder.

Vestfold GK

NOEN MULIGE UTVIKLINGSTREKK

I dette kapitlet fremkommer noen mulige utviklingstrekk vedrørende forhold som har med anleggsutvikling å gjøre.

- I år 2015 vil trolig antall medlemskap i våre golfklubber passere 180 000.
- Den totale medlemsmassen vil ha behov for treningsanlegg, dette gjelder både nybegynnere og de som ønsker å utvikle egne ferdigheter.
- Det vil bli lettere å få etablert treningsanlegg i nærmiljøet enn store baneanlegg.
- Med golf som en av de største særforbundene vil det ved riktig satsing være mulig å få offentlig støtte til

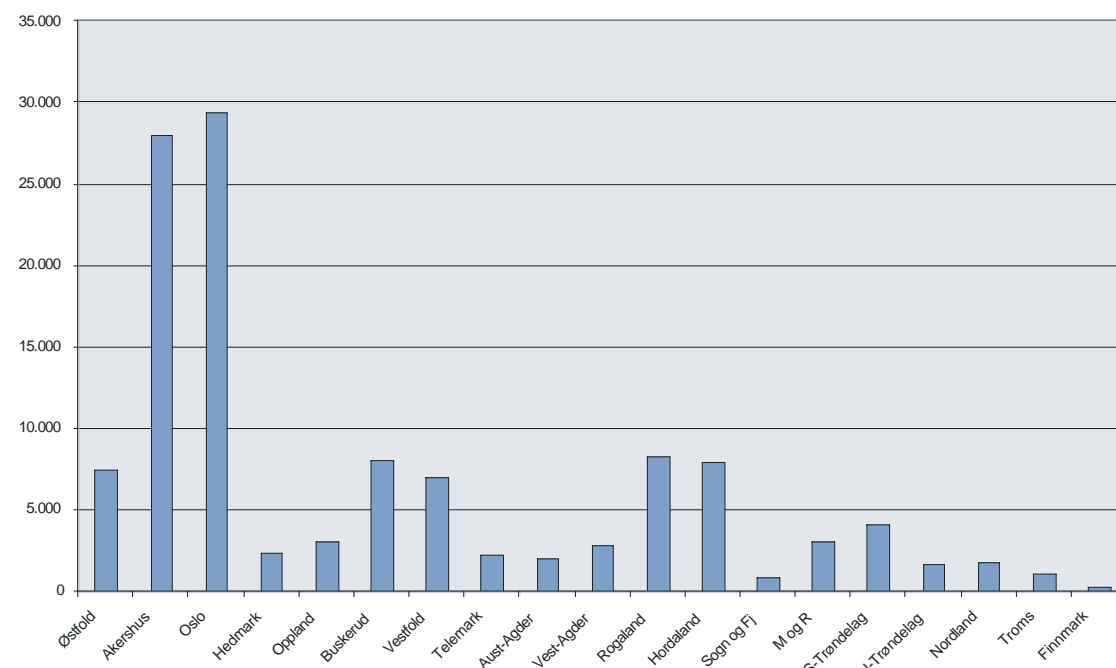
etablering av enkle treningsanlegg (utover spillemidlene). Det vil også bli mulig å oppnå kommunal/fylkeskommunal støtte til drift.

- Det vil være få anleggsprosjekter som vil generere store overskudd til etablererne, noe som vil minske antall nye og store prosjekter.
- Det er noe nedgang i bedriftsmarkedet. Denne nedgangen vil trolig fortsette, da det er signaler på at det ikke lenger er like "eksotisk" å ta med forretningsforbindelser på golfbanen.
- NGF vil styrke sin rolle i forhold til å fremme vekst for golfidretten og derved også klubbene.
- De fleste etableringer vil være tradisjonelle klubbanlegg med trinnvis

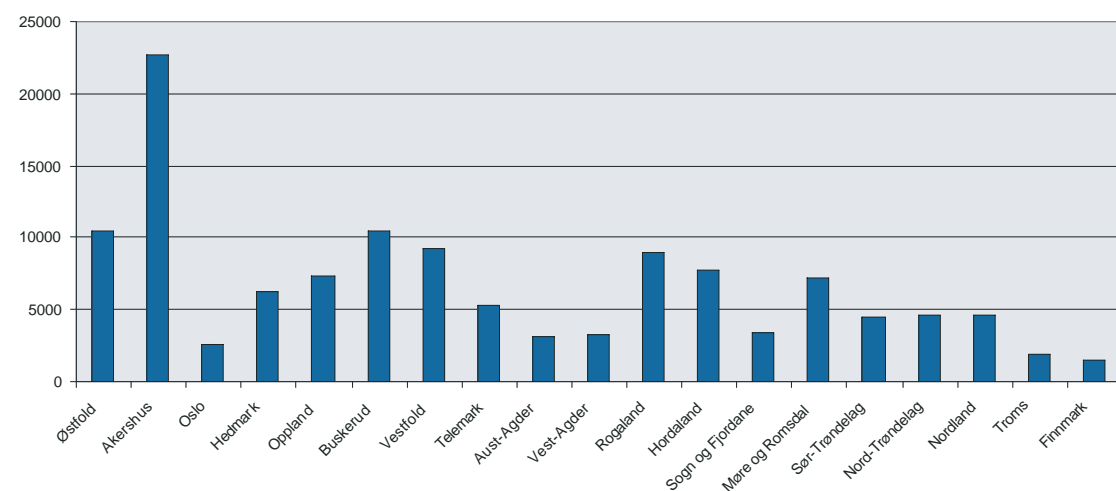
utbygging. Imidlertid vil det vil antakelig også bli utviklet enkelte meget dyre og eksklusive anlegg som i sin helhet finansieres privat. Disse vil ha få medlemmer, og få mer preg av "Country Club".

- Golf er aktuell som turistnæring, men forutsetter videre produktutvikling. Det betyr at dette vil være en langsiktig ambisjon, hvor golf blir en del av et helhetlig tilbud til turister.
- For å tiltrekke seg nye markeder, kan golf trekkes inn som en del av store utviklingsprosjekter, herunder bl.a. ved bygging av hyttefelt, boligfelt, større leilighetskomplekser, etc.. Det er allerede en del prosjekter i gang på dette området.

Fylkesvis oversikt over golfmedlemskap i 2004

Eksisterende banekapasitet, 2004

ORDINÆRE ANLEGG - KONSEKVENSER AV POLITISKE PRIORITERINGER

Diagrammet midt på forrige side viser en fylkesvis oversikt over medlemskap i golfklubber per 31.12.04. Tallene er tatt fra den årlige Idrettsregistreringen i regi av Norges Idrettsforbund og er de siste foreliggende offisielle tall. Her tas det utgangspunkt i medlemmenes bostedsadresse. Av totalt 122 000 medlemskap har ca 47 % bostedsadresse i Oslo/Akershus.

Per årsskiftet 2005/06 eksisterer det 163 golfbaner som disponeres av golfklubber tilsluttet Norges Golfforbund.

Type bane	Antall baner
18 hull	52 stk
9 hull	76 stk
6 hull	35 stk

I kapasitetsberegningen ligger forutsetningen at medlemmene spiller 13 runder per år. I tillegg til spill av egne medlemmer, balanseres kapasiteten med greenfee gjester, turneringer med mer. Den fylkesvise banekapasitet, slik den er vist i diagrammet nederst på forrige side, er basert på eksisterende anleggsmasse. Sammenligner man diagrammet med oversikten over hvor golfspillerne har

bostedsadresse, ser man klart at mange spillere er medlemmer i klubber som ikke er lokalisert i nærområdet.

Det betydelige "overskuddet" av golfspillere med bostedsadresse i Oslo og Akershus bidrar til finansiering av baneanlegg utover i landet, da mange av disse er medlemmer av golfklubber i andre distrikter. En slik fylkesvis oversikt viser ikke det generelle behovet for golfanlegg i byer og tettsteder.

Prognose for utvikling av totalt antall golfere og anlegg baseres på følgende:

- Allerede igangsatte prosjekter genererer økt medlemsutvikling.
- Økt tilgang til treningsanlegg, klubbutviklingsprosjektet og andre rekrutteringstiltak vil føre til økning i medlemsutviklingen på sikt. NGF har derfor lagt inn årlig medlemsøkning på 3 000 personer fram til og med 2008. Etter denne perioden er det lagt opp til en økning på 5 000 personer årlig.

Prognose, medlemsutvikling

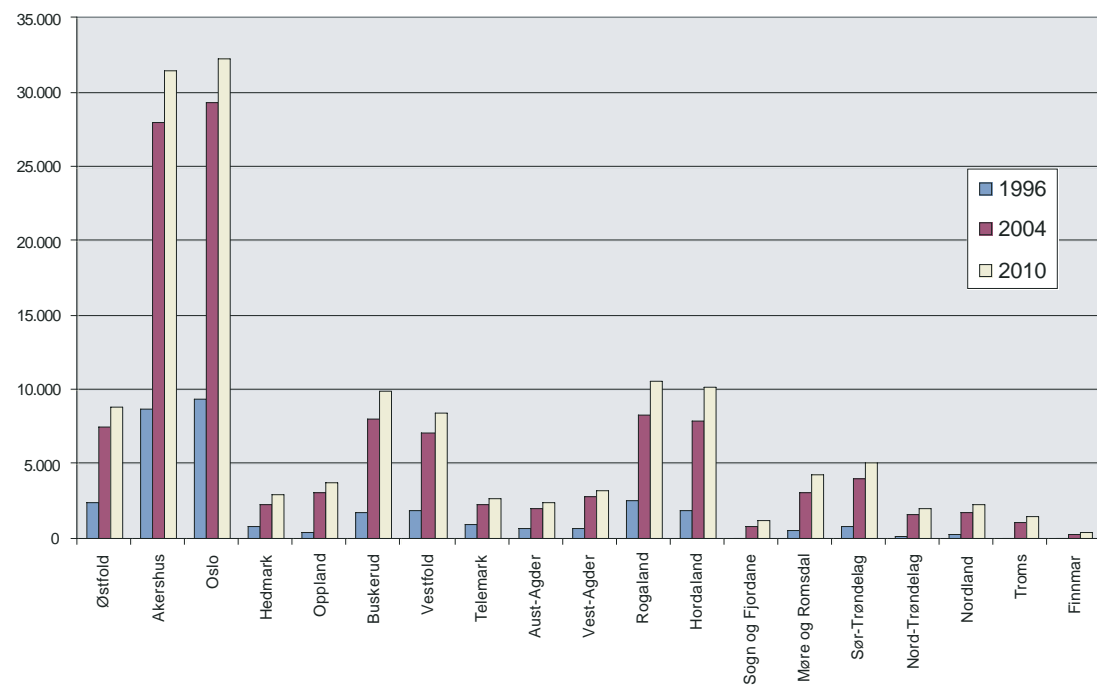
	1996		2004		2010	
	Antall medlemsskap	Prosent av befolkningen	Antall medlemsskap	Prosent av befolkningen	Antall medlemsskap	Prosent av befolkningen
Østfold	2.400	0,9 %	7.511	2,9 %	8.887	3,4 %
Akershus	8.771	1,8 %	28.010	5,7 %	31.499	6,4 %
Oslo	9.429	1,8 %	29.411	5,6 %	32.261	6,1 %
Hedmark	860	0,5 %	2.361	1,3 %	2.941	1,6 %
Oppland	430	0,2 %	3.107	1,7 %	3.821	2,1 %
Buskerud	1.720	0,7 %	8.091	3,3 %	9.932	4,1 %
Vestfold	1.940	0,9 %	7.065	3,2 %	8.417	3,8 %
Telemark	930	0,6 %	2.235	1,3 %	2.727	1,6 %
Aust-Agder	700	0,7 %	2.048	2,0 %	2.365	2,3 %
Vest-Agder	710	0,4 %	2.828	1,8 %	3.265	2,0 %
Rogaland	2.600	0,7 %	8.312	2,1 %	10.657	2,7 %
Hordaland	1.880	0,4 %	7.932	1,8 %	10.146	2,3 %
Sogn og Fj.	20	0,0 %	820	0,8 %	1.184	1,1 %
M og R	610	0,2 %	3.101	1,3 %	4.263	1,7 %
S-Trøndelag	820	0,3 %	4.078	1,5 %	5.110	1,9 %
N-Trøndelag	150	0,1 %	1.681	1,3 %	2.047	1,6 %
Nordland	245	0,1 %	1.772	0,7 %	2.307	1,0 %
Troms	75	0,0 %	1.061	0,7 %	1.436	0,9 %
Finnmark	10	0,0 %	270	0,4 %	431	0,6 %
Sum/snitt%:	34.300	0,7 %	121.695	2,6 %	143.695	3,1 %

Banekapasitet - prognose til 2010

Befolkning med bostedsadresse innenfor en halvtimes kjøreavstand sammenholdt med golfinteressene og eksisterende golfbaner bør i utgangspunktet ligge til grunn for å vurdere mulighetene for å etablere økt anleggskapasitet. NGFs markedsundersøkelser har vist at mange kan tenke seg å begynne med golf som aktivitet, selv om erfaringene har vist at det ofte er langt fra å uttale interesse for å bli medlem og faktisk begynner med golf og melder seg inn i klubb. Valg av anleggskonsept, lokalisering og prissetting vil være viktige faktorer som bør analyseres.

Etablering av andre større idrettsanlegg, som for eksempel badeland, bygger som oftest på brukerpotensialet i et naturlig nedslagsområde. Det regnes med at befolkningen med bosted innenfor en halv times kjøreavstand vil benytte anlegget x ganger i året, og befolkningen med bosted innenfor en times kjøreavstand vil benytte anlegget y ganger. For golfanlegg kan man ikke uten videre benytte samme beregningsgrunnlag. Den enkelte banes unike kvaliteter er svært avgjørende, samtidig som golfanlegg ofte etableres som en del av områdenes infrastruktur. Dette gjelder for eksempel ved etablering av golfbane i forbindelse med hytte/tomtesalg, golfbane kombinert med alpinanlegg, golfbane som turistanlegg, etc.

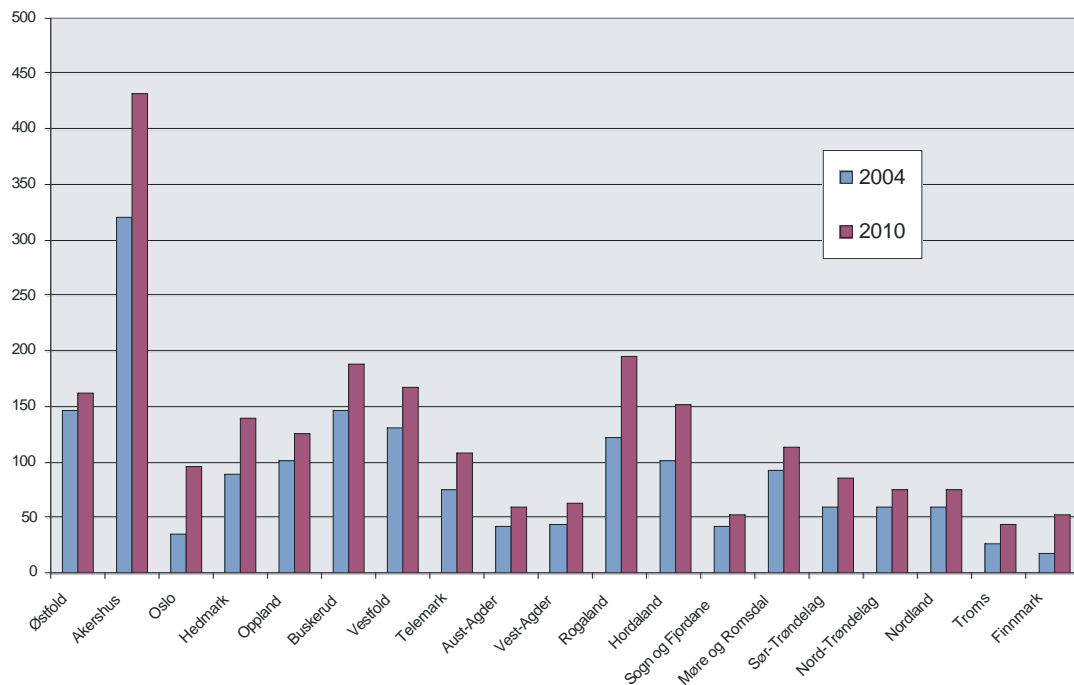
Antall medlemskap, utvikling og prognose

Prognosen tilsier at 3,1 % av den totale befolkningen i Norge spiller golf i 2010 - mot dagens 2,6 %. Til sammenligning er 7 % av befolkningen i Sverige medlem i en golfklubb. Totalt er det over 600 000 golfspillere og ca 500 golfbaner i Sverige.

Anleggsoversikt og fremtidig anleggsbehov

Anleggsoversikt basert på antall hull i 2004 og prognose for behov i 2010.

Basert på prognose for medlemsutvikling, og beregning av anleggskapasitet, vil fylkesvis behov for antall golfhull framkomme i diagrammet over.

I mange fylker er disse prosjektene allerede i gang. Dette betyr en anleggsutvikling tilsvarende tabell på neste side.

Prognose, baneutvikling

	Status 2005			Prognose 2010		
	6 hull	9 hull	18 hull	6 hull	9 hull	18 hull
Østfold	2	5	5	2	5	6
Akershus	4	10	12	3	14	14
Oslo	0	2	1	1	4	2
Hedmark	0	2	4	1	3	5
Oppland	1	4	3	0	3	4
Buskerud	2	6	5	0	7	6
Vestfold	0	7	5	1	7	6
Telemark	2	1	3	0	4	4
Aust-Agder	1	2	1	1	2	2
Vest-Agder	0	3	1	0	3	2
Rogaland	0	6	5	2	9	5
Hordaland	4	6	2	3	6	4
Sogn og Fjordane	3	3	0	3	4	0
Møre og Romsdal	6	5	1	3	7	2
Sør-Trøndelag	1	5	1	0	5	2
Nord-Trøndelag	3	3	1	1	3	2
Nordland	3	4	1	2	3	2
Troms	0	1	1	1	2	1
Finnmark	3	1	0	1	5	0
Totalt	35	76	52	25	96	69

Prognosen viser en reduksjon i antall 6 hulls baner. Dette fordi erfaringer de senere år viser at mange 6 hull baner utvides til større anlegg etter hvert.

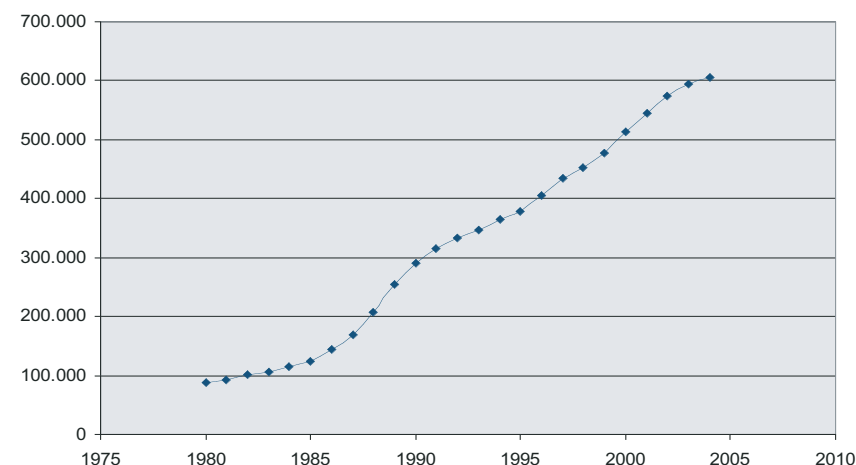
Utviklingen utover 2010

For å se mulige utviklingstrekk utover 2010 er det mest nærliggende å ta et tilbakeblikk på utviklingen i Sverige. Oppgangen for golfidretten startet på 1970-tallet, men det var først på midten av 1980-tallet den kraftige økningen begynte. I løpet av en 20 års periode har det vært en 6-dobling av medlemstallet. På slutten av 1980-tallet var det flere store prosjekter i Sverige, så kom det vanskelige tider og i perioden 1990 – 1994 var det 25 konkurser blant klubber/baner. Dette skyldtes bl.a. at disse var lokalisert der det ikke var tilstrekkelig medlemsgrunnlag.

De typiske konkurserprosjektene var eksklusive baneanlegg, gjerne kombinert med fritidseiendommer lokalisert i forbindelse med "herregårder" langt unna bostedsområder. For å hjelpe disse klubbene dannet SGF en krisegruppe i 1991.

I perioden 1993 – 1997 ble klubbene rådet til å bygge mindre baner, starte med 9 hull og utvide etter hvert. Dessuten ble viktigheten av nødvendig medlemsgrunnlag og riktig konsept poengtert. Siden slutten av 1990 tallet har det fortsatt vært en stor økning både i antall spillere og baner.

Utviklingen av golfspillere i Sverige

Utvikling av baner i Sverige

År	36 hull	27 hull	18 hull	9 hull
1980	1	1	91	50
1985	1	11	107	46
1990	6	26	163	47
1995	14	27	238	63
2000	17	35	253	75
2005	25	54	270	81

I tillegg til disse er det etablert noen få 6- hullsbaner.

STRATEGISKE VIRKEMIDLER I ORGANISASJONEN

Utvikling av anleggsnettverk

For å virkeliggjøre målene knyttet til etablering og offentlig finansiering av treningsanlegg bør NGF utvikle de regionale anleggsnettverkene. Dette er nødvendig for å øke kompetansen og tilgjengeligheten på rådgivning og hjelp til klubber og potensielle anleggsetablerere (som f eks kommuner).

Økt representasjon i idrettskretser og idrettsråd

Det bør arbeides aktivt i organisasjonen for å øke representasjonen både i idrettskretsene og i idrettsrådene i kommunene. NGF har blitt en av de største særforbundene i NIF, og oppfordrer derfor medlemmene til å engasjere seg på det idrettslige området. Informasjon og organisasjonsopplæring vil her være et viktig virkemiddel.

Utvikling av hjelpemidler

For å rådgive klubber, kommunale og fylkeskommunale myndigheter bør NGF utvikle hjelpemidler. Anleggspolitisk dokument bør derfor avfødte en rekke publikasjoner som letter arbeidet for involverte instanser i prosessen. Særlig viktig blir det å utarbeide statistisk materiale som på generell basis avklarer behov og konsekvenser. Materialet bør være tilgjengelig og åpent, slik at alle som planlegger eller skal vurdere prosjekter, kan innhente faglig informasjon. På denne måten vil NGF både være en naturlig samarbeidspartner og en faglig og politisk premissleverandør, uten å bli part i enkeltprosjekter.

ANBEFALTE MILJØMÅL FOR GOLFANLEGG

Forhold det bør tas hensyn til i forbindelse med planlegging, bygging og drift av golfbaner. Det er et mål for NGF at flest mulige av målsetningene tilfredsstilles, men tilpassing til lokale forhold er naturlig.

Forhold til jordbruk

- Sikre potensialet for fremtidig matproduksjon.
- Sikre enkel tilbakeføring til landbruk.
- Alle inngrep i jordsmonnet skal planlegges ut fra fremtidige krav til landbruket, herunder relasjonen mellom plogdybde og rørledninger for vanning og drenering.
- Utarbeide og oppdatere en plan som viser hvordan tilbakeføring skal skje.

Brora GC, anerkjent bane i Nord-Skottland. Arkitekt: James Braid.

Forhold til landskap

- Banen skal være tilpasset og underordnet helheten i landskapet.
- Bidra til å gjenskape tidligere lokale trekk i landskapet.
- Bidra til å bevare verneverdige landskapstyper.
- Tilpasses mosaikken i det eksisterende natur- og kulturlandskapet i området, og utformes slik at greener og bunkere innpasses naturlig og underordnet landskapsformene.
- Utformes med eventuelle reklame- og informasjonsskilt i stedege materialer og med diskre design underordnet særtrekkene i landskapet.

Vikinggrav i fairway på Stiklestad GKs bane

Forhold til kulturminner

- Bidra til å sikre viktige kulturminner og kulturlandskapselementer.
- Bidra til gjøre kulturminnene tilgjengelige for allmennheten og golfspillere ved tilrettelegging av stier.

Forhold til flora og fauna

- Bidra til å sikre alle områder med verdifull vegetasjon eller rik fauna.
- Bruke stedege arter ved revegetering og etablering av ny vegetasjon.
- Opprettholde/etablere engflora.
- Øke rand- og våtmarksvegetasjon.
- Sikre kvaliteten på viktige leveområder for viltet.
- Bidra til å gjenskape skadet vegetasjon med stedege arter.
- Opprettholde/etablere viltkorridorer.

Solitært tre – verdifullt for dyreliv

Forhold til vassdrag og dammer

- Øke andelen av våtmark og våtmarksvegetasjon ved hjelp av etablering av dammer
- Åpne lukkede grøfter og bekker, samt sikre en naturlig tilbakeføring
- Sikre at bekker, grøfter og dammer får redusert tilførsel av næringsstoffer, plantevernstoffer og annet erosjonsmateriale
- Bidra til å unngå skader på elvebredder og bekker.

Forurensing

- Golfbanen skal ikke tilføre omgivelsene, verken i anleggs- eller driftsfasen, forurensing som medfører fare for skader på miljøet.
- Det skal være minimal avrenning og utvasking fra greener, gressutslag og fairway
- Bidra til en generell opprydding av grovavfall i området.

Trafikk og støy

- Anlegget skal ha lokale målgrupper.
- Det bør etableres gang og sykkelsti fra nærliggende boligområder for å oppmuntre til å gå eller sykle til anlegget.
- Aktiviteten skal ikke forstyrre naboen rundt anlegget.

Flerbruk og friluftsliv

I forhold til flerbruk og friluftsliv anbefaler NGF at klubbene søker å legge vekt på følgende momenter:

- Invitere til flerbruksløsninger i planleggingen.
- Legge til rette for flerbruk med eksisterende og eventuelle planlagte turstier og –løyper, samtidig som sikkerheten ved ferdsel blir ivarettatt.
- Sikre allmennheten trygg ferdsel gjennom baneanlegget.
- Sikre allmennheten bedre tilgjengelighet til kulturlandskapet.
- Være med å påvirke til aktivitet, til beste for folkehelsen i Norge. Dette kan blant annet gjøres gjennom å stimulere til friluftsliv.

Oppegård GK, tre av fire er golfspillere.

NGF anser at det finnes mange ulike muligheter for flerbruk som egner seg i kombinasjon med golfanlegg. Det er mange gode eksempler på flerbruk med skiaktivitet, lysløyper (nærmiljøaktivitet) og som turområde (turstier) og hestesport på golfbaner flere steder i landet.

NGF er i ferd med å inngå samarbeid med andre særforbund om flerbruk på golfbaner. Blant annet ser NGF det som svært formålstjenlig at golfbanene også tilrettelegges for vinteraktivitet. Banene vil med sin utforming, og svært ofte sentrale plassering, være yppelige arenaer for bl.a. skisport. I tillegg er det som oftest klubbhus, parkeringsplasser og annen infrastruktur som er tilgjengelig i vinterhalvåret for andre brukergrupper. Det finnes mange eksempler på at kombinasjonsløsninger er svært vellykket. En viktig faktor er at anleggene må planlegges og driftes med tanke på tilrettelegging for annen bruk enn golf. Imidlertid mener NGF at flerbruket må skje på golfidrettens (golfbanens) premisser.

OVERSIKT

Som vedlegg (eller henvisning til www-adresser) kommer – i tillegg til det som finnes på de neste sidene i dokumentet:

Vedlegg 1

Mål og prinsipper fra NGF og NIF

Vedlegg 2

Et tilbakeblikk på utviklingen av golf og anlegg

Vedlegg 3

Den historiske utviklingen av golfbanens egenart

Vedlegg 4

Biologisk mangfold, forholdet til kulturminner og landskap

arbeidsverktøy (rutiner, maler, materiell, trykksaker etc.) for organisasjonsleddene (klubber og forbund) drift og arbeide overfor de prioriterte målgruppene.

Idrettslig innsats

Rekruttering og spillerutvikling

- Ha hjelpemidler tilgjengelig for klubbene som letter deres arbeid med rekruttering, spillerutvikling og breddeaktiviteter. NGF skal synliggjøre golf i et helseperspektiv for både unge og voksne.

Anlegg

Anleggsutvikling

- Arbeide for å forlenge spillesesongen, ved å øke kvalitet på banene og redusere kostnadene ved fortsatt å ha en sentral rolle innenfor grøntfaglig forskning knyttet til golf.
- Påvirke både klubber og det offentlige til etablering av nærmiljøanlegg/ treningsanlegg for på den måten å bidra til å senke terskelen for videre rekruttering og å øke ferdigheten til etablerte spillere.

Innsatsområder:

- **Rammebetingelser**
Oppfølging av eget anleggspolitisk dokument med blant annet: dialog med nasjonale myndigheter, påvirkning av fylkeskommunene for utvikling av golfanlegg. Medvirke i offentlige prosesser hvor golf er tema. Videreutvikle samarbeidet med utdanningsinstitusjoner.
- **Planlegging, bygging og drift**
Bistå klubber, det offentlige og andre ved planlegging, bygging, forvaltning, drift og vedlikehold av golfanlegg. Gi økonomisk støtte til utvikling av nærmiljøanlegg. Utvikle verktøy for miljøvennlig skjøtsel av golfanlegg og å utarbeide publikasjoner innenfor planlegging, bygging og drift. Ha en sentral rolle innen grøntfaglig forskning på golfsektoren.
- **Anleggsfaglige konferanser**
Årlige anlegg-sfaglige konferanser.
- **Samarbeidende organisasjoner**
Samarbeid med andre nasjonale golfforbund. Fortsatt sentral innenfor utviklingen av det internasjonale slopearbeidet. God dialog med norsk og internasjonalt greenkeepermiljø.

Rolle- og arbeidsfordelingen mellom NGF og klubbene

Virksomhetsplanens vedtatte føringer:

NGF skal:

- arbeide overfor sentrale myndigheter (i henhold til politiske vedtak)
- delta i utviklingsarbeid på anleggssektoren
- gi råd i forbindelse med etablering, bygging og drift av anlegg
- forestå godkjenning av baner og gjennomføre sloperating
- gi råd (ikke saksbehandling) innenfor

- arbeid overfor lokale myndigheter
- tilrettelegge spesielle tiltak rettet mot barne- og ungdomsidrett og funksjonshemmede
- utarbeide spesielle breddeidrettsprosjekter

Klubbene skal:

- ha kontakt med lokale myndigheter i forhold til anleggsspørsmål
- forstå den daglige drift og utvikling av egen organisasjon / tillitsvalgte og anlegg
- informere, gi råd til og svare på spørsmål fra egne medlemmer
- markedsføre golf lokalt som en idrett for alle
- forstå idrettslig aktivitet/sportslig virksomhet etter klubbmedlemmenes ønsker og behov
- gjennomføre opplæring av nybegynnere

Idrettspolitisk dokument fra Norges Idrettsforbund

”Idrettspolitisk dokument for perioden 2003-2007” – Norges Idrettsforbund, kapittel 8, hvor bl.a. mål for anleggsvirksomheten og for særforbundenes rolle defineres:

”Idrettsstyret skal sørge for at særforbundene har en viss anleggspolitikk.”

Anlegg

Overordnet mål: Den samlede anleggsmassen skal invitere og legge til rette for allsidig idrett og fysisk aktivitet tilpasset ønsket aktivitetsprofil i befolkningen.

Prioriteringer:

- Fokuset på anleggsutviklingen må fortsatt være på idrettsanlegg med stort brukerpotensial og flerbruksanlegg. Idrettsanlegg bør lokaliseres og utvikles slik at de blir viktige sosiale møteplasser der barn og ungdoms interesser og behov er ivaretatt. Dette betyr at plasseringen av anlegget har en vesentlig betydning for både aktivitet og nytte for et lokalsamfunn.

Økonomi:

- Det skal være gratis for alle under 26 år å bruke offentlige idrettsanlegg.

Andre:

- Geografiske områder med lav anleggsdekning må prioriteres i neste periode. Primært gjelder dette områder med høyest befolkningstetthet og storbyer.

Anlegg må utstyres slik at alle særidretter kan utvikle egen idrett i et idrettslig fellesskap.

Stortingsmelding nr. 14

”Stortingsmelding 14 (1999-2000) - ”Idrettslivet i endring”:

”Utvikling av idrettsanlegg skal foregå gjennom egne ”kommunedelsplaner for anlegg og områder for idrett og friluftsliv og gjennom sektorplaner på fylkesnivå.”

MÅL OG PRINSIPPER FRA NGF OG NIF

Anleggspolitikken bygger på NGFs Virksomhetsplan 2004 – 2007, på NIFs Idrettspolitiske dokument (2003 – 2007) og Stortingsmelding 14 (1999 – 2000) – ”Idrettslivet i endring”. Dette kapitlet inneholder et utdrag av de mål og prinsipper fra Virksomhetsplanen og Idrettspolitisk dokument fra NIF som direkte relaterer til anleggsutviklingen, utviklingen av barn og unge golfspillere og arbeidsfordelingen mellom NGF og klubbene.

Mål og prinsipper fra NGF og NIF

Anleggspolitikken bygger på NGFs Virksomhetsplan 2006 - 2009, på NIFs Idrettspolitiske dokument (2003 - 2007) og Stortingsmelding 14 (1999 - 2000) - ”Idrettslivet i endring”. Dette kapitlet inneholder et utdrag av de mål og prinsipper fra Virksomhetsplanen og Idrettspolitisk dokument fra NIF som direkte relaterer til anleggsutviklingen, utviklingen av barn og unge golfspillere og arbeidsfordelingen mellom NGF og klubbene.

Virksomhetsplanen

”Virksomhetsplan 2006 - 2009” - Norges Golfforbund. Virksomhetsplanens hovedmål er *flere og bedre golfspillere*.

I dette kapitlet gjengis NGFs virksomhetside, virkemidler og innsatsområder som Golftinget har vedtatt innenfor de områdene som anses relevante for anleggspolitikken.

Virksomhetside:

Virksomhetsideen er en beskrivelse av hva NGF skal drive med og for hvem:

- NGF skal være en effektiv serviceyter for sine medlemsklubber
- NGF skal være et talerør overfor myndighetene og overordnede organisasjonsledd, samt representere golfidretten nasjonalt og internasjonalt
- NGF skal videreutvikle golfidretten til en betydelig bredde- og konkurranseidrett
- NGF skal være hovedaktøren når det gjelder golfidrett i Norge, enten i egen regi eller gjennom samarbeid med beslektede organisasjoner

Virkemidler:

Med virkemidler menes de midler - det være seg praktiske verktøy, organisering, rutiner, menneskers innsats eller materialer - som brukes for å oppnå mål. De viktigste virkemidlene NGF har for å nå målene beskrives innenfor fire områder:

Kompetanse

Utvikle golfidretten

- Stimulere til at golfens tradisjoner og særegenheter tilpasses en moderne tid, for eksempel ytterligere folkeliggjøring, tilpassing til barn og ungdom, integrering, alternative arenaer for golfaktivitet m.m.

Service og verktøy

Praktiske arbeidsverktøy

- Utvikle og markedsføre praktiske

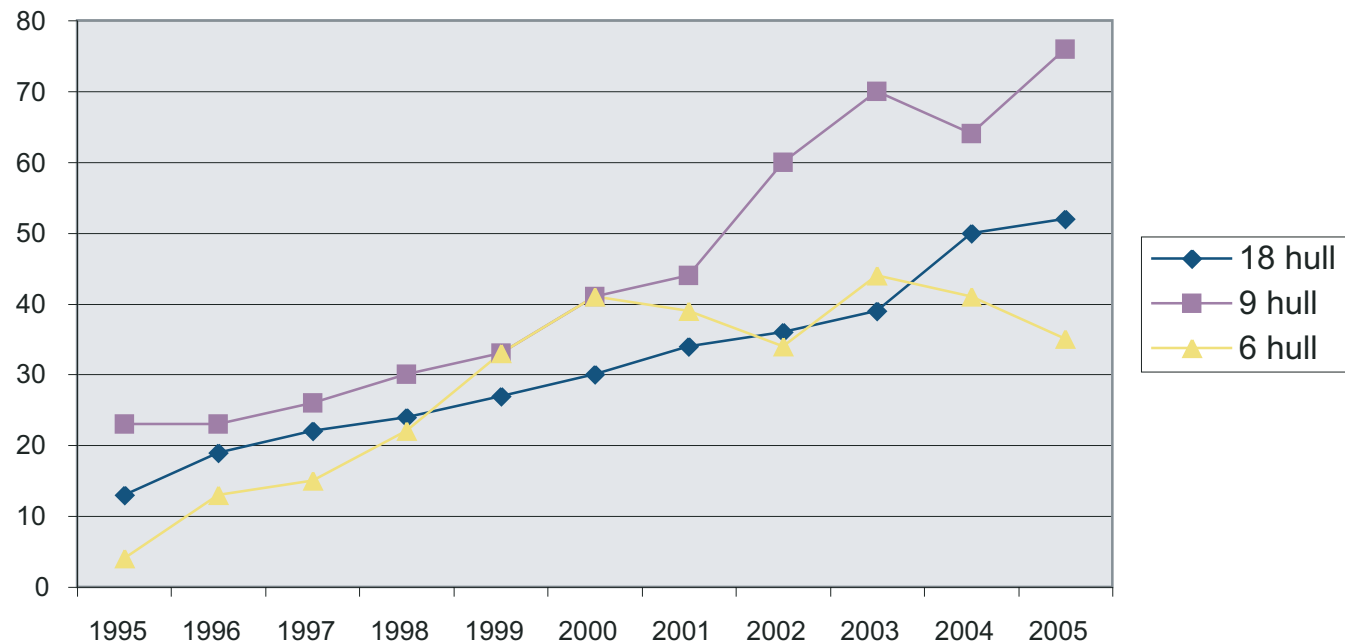
ET TILBAKEBLIKK PÅ UTVIKLINGEN AV GOLF OG ANLEGG

De første sporene etter golf i Norge finner vi på steder som Skeikampen og Åndalsnes ved inngangen til det 19de århundre. Det var entusiastiske engelskmenn som brakte med seg golfutstyret sitt på ferie i Norge.

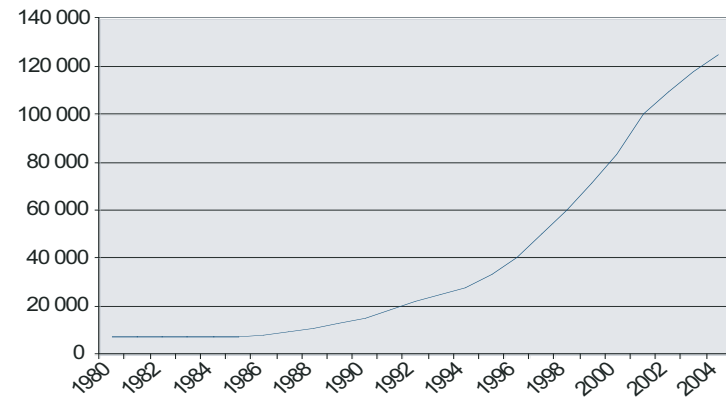
Golfsportens virkelige inntog i landet startet med stiftelsen av Oslo Golfklubb 9 hulls bane på Bogstad i 1924. Utviklingen gikk sakte. I 1965 var det 7 golfklubber og 7 golfbaner: 4 stk. med 18 hull og 3 stk. med 9 hull. Golf ble en sport for de bedrestilte. Innskudd fra medlemmene bekostet anleggsutbyggingen og driften ble dekket gjennom medlemskontingenten. Golf ble stemplet som en eksklusiv snobbessport, et stemplet som er brukt opp til våre dager.

Fra 1965 til 1985 kom det bare 4 nye baner, men så kan vi vel si at det "tok av". Fra 1985 til 1990 kom det 21 nye golfklubber med baner. De fleste av disse i østlandsområde. Også de neste 5 årene til 1995 kom det 21 nye klubber og anlegg. Golf var nå blitt en sport for "folk flest" og det var ca. 35 000 medlemmer i golfforbundet.

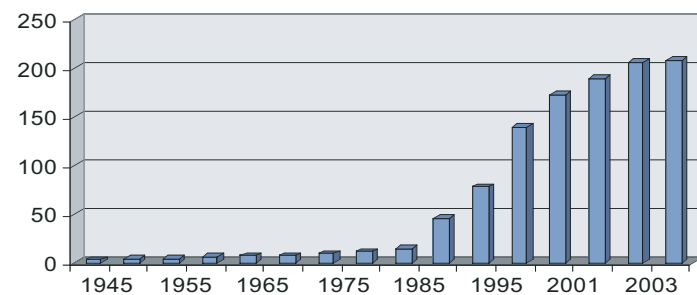
Bane- og anleggsutvikling på landsbasis

Medlemsutvikling

Klubbutvikling

Medlems- og klubbutvikling

Som diagrammene viser eksploderte både bane- og medlemsutviklingen fra midten av 90-tallet og frem til årtusenskiftet.

Imidlertid har utviklingen av større anlegg bremsert noe opp de siste årene. Når det gjelder NGFs rolle i anleggsutviklingen har NGF i mesteparten av tiden hatt en ren påvirkningsrolle i forhold til å få så mange som mulig til å etablere golfanlegg, der det har vært markedsmessige forutsetninger. Når det gjelder golfsporten generelt har den

utviklet seg fra å være en idrett for de få, til å bli en "Idrett for alle", hvor NGF er et av de største særforbundet i NIF.

Bane- og anleggsutvikling på landsbasis

Diagrammet under viser utviklingen av 6, 9 og 18-hulls baner i perioden 1995 – 2004. Av diagrammet kan det synes som om flere 6- og 9-hulls baner er lagt ned. Dette er ikke riktig, situasjonen er at disse banene har blitt utviklet til større anlegg etter hvert.

DEN HISTORISKE UTVIKLINGEN AV GOLF BANENS EGENART

Golfsportens Mekka er St Andrews på østkysten av Skottland. St Andrews er kalt "the home of golf"

Hva er en golfbane

En golfbane kan defineres som et romslig arrangement av spillestrekninger, kalt hull, på et landområde med definerte startpunkter, kalt utslag, og definerte målpunkter, i form av hull i bakken med en diameter på 4 og en kvart tomme. Alle anlegg i samsvar med denne definisjonen¹ kan kalles for en golfbane, enten det er en miniputtbane med betong eller teppe som underlag eller et grasbevokst landskap på 1 kvadratkilometer med skoger og sjøer.

Norges Golfforbund har minstekrav for godkjenning av baner og et system for å klassifisere banenes relative vanskelighetsgrad, slope. Bakgrunnen for golfforbundets godkjenning og klassifisering har med klubbenes rettigheter og golfens unike system for å utjevne spillernes ulike ferdighetsnivå. Minstekrav til bane finnes på www.ngf.golf.no.

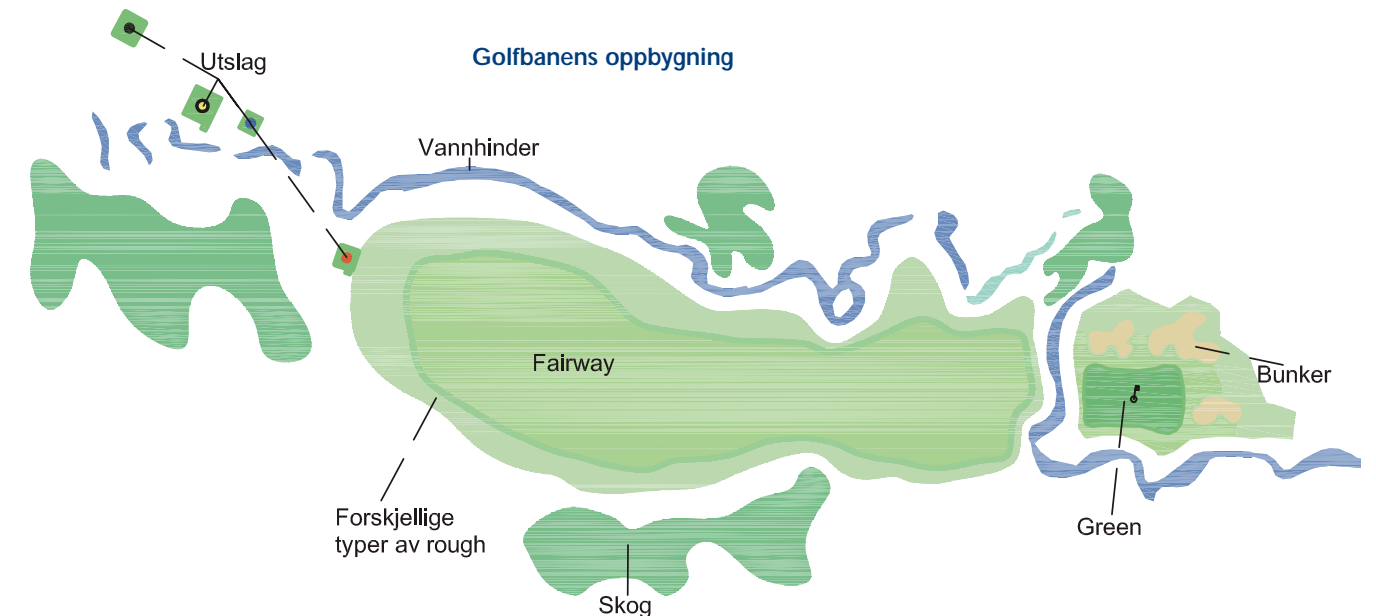
For å bli betraktet av erfarne spillere som en fullverdig må kanskje banens totale spillelengde over 18 hull overstige 5500 meter fra bakerste utslag. Kortere baner har normalt andre betegnelser.

Golfbanens historie²

Fra det 15. og frem til midten av det 19. århundre ble golf spilt på så kalte links baner i Skottland. "The links" er en type landskap som kan defineres som det (små)kuperte landområdet med sandjord ved kysten, ofte i nærheten av byer og landsbyer. Links ligger normalt ved elvens laveste punkt der den renner ut i havet. Under istiden avsatte elven under isbreen store mengder sand som gjennom tiden er blandet med sand fra havet. Over tid har sterk vind fra havet blåst sanden innover land og sortert sand og jord og skapt et ujevnt godt drenert skrint grasbevokst landareal (links) på innsiden av sanddynene ved stranden. Linksbaner er golfbaner som er lokalisert til slike landskap.

Den lavereliggende delen av linkslandskapet hadde fra naturens side best forhold for golfspill. Grunnvannstanden var like under overflaten, noe som sikret gras som var egnet for beite. Sau og kanin sørget for at disse flater lavereliggende områdene utviklet det finbladete svingelgraset som kjennetegner linksbanene. På de høyereliggende områder og sanddynene vokste busk og grovere gras. Det antas at hullene på golfbanen fra begynnelsen var kaninhull. Neste utslag skjedde innenfor en køllelengde fra hullet, og spillerne tok ut litt sand fra hullet og laget en forhøyning (peg) for ballen med sikte på å forenkle utslaget.

Golfbanens oppbygning

Sandbunkere er et sentralt element på golfbanene. I linkslandskapet ble de naturlig formet av vinden, ofte som følge av at beitende dyr rev opp markvegetasjonen. Likeså tror man at gjentatte golfslag fra samme punkt ga grunnlaget for naturlig utvikling av sandbunkere.

Spillestrekningen fulgte det naturlige landskapet, normalt på innsiden av sanddynene som ga ly mot stormene gjennom sesongen, som normalt varte fra høsten gjennom vinteren og frem til våren. Fjærballene med skinn utenpå, som var i bruk frem til midten av det 19. århundre, var dyre og tålte regn dårlig.

Banene hadde svært varierende antall hull – alt fra 5 til 25 hull er registrert. Når St. Andrews i 1764 reduserte fra 22 til 18 hull ble dette en standard som andre begynte å følge. Den første 18 hulls banen med to 9-hulls sløyfer ut fra klubbhuset kom i India med Royal Calcutta Golf Club i 1829.

Golf og fotball ble forbudt i 1457 gjennom en lov fra det skotske parlamentet. Langt senere sørget lokale myndigheter for at deler av links landskapet ble sikret for golfspill, og selv om spillet også den gangen medførte risiko for spillere og allmennheten, ofte i kombinasjon med annen bruk som hesteløp, militært øvingsområde, markeder, tørking av klær, kutting torv for fyring osv.

De første klubbene ble stiftet rundt midten av det 18. århundre, men skriftelige kilder forteller at golf som aktivitet var allment utbredt utenfor klubbene. Klubbene ble ofte eksklusive – spesielt når golfspillet ble spredt til andre land.

Klassifisering av golfbanen³

Golfanlegg kan blant annet klassifiseres ut fra lokalisering, høyde over havet, banens lengde og standard, landskapet, vegetasjonen, pris på greenfee og hvem som kontrollerer anlegget (GK / AS).

¹Michael Hurdzan, *Golf Course Architecture*, 1996
²David Hamilton, *Golf Scotland's Game*, 1998
³Robert Price, *Scotland's Golf Courses*, 2002

Normalt forekommende standarder for golfbaner

Normale baner:

Par 3 bane	Mellombane	Fullverdig bane *	
60 – 150 dekar brutto	120 – 600 dekar brutto	500 – 1000 dekar brutto	600 – 1000 dekar brutto
9 hull, eventuelt 6 eller 18 hull	9 eller 18 hull, Par 55 – 68	18 hull, alternativt 9.	18 hull
Minst 2750 meter ved spill over 18 hull	Fra 2750 – 5500 meter fra rødt utslag	Par 69 =>	Par 70 =>
Ser ut som en fullverdig bane, men bare par 3 hull.	Ser ut som en fullverdig bane, men kortere.	Fra 5500 => fra gult utslag.	Fra 6000 => fra hvitt utslag.

* Bane beregnet for større turneringer/konkurranser. I tillegg kommer krav til klubbhus, parkeringskapasitet, nærhet til overnattingsmuligheter, minimum 4 gode alternative flaggplasseringer, back-tees, gode treningsområder etc.

Enkle baner:

(også omtalt som treningsbaner)

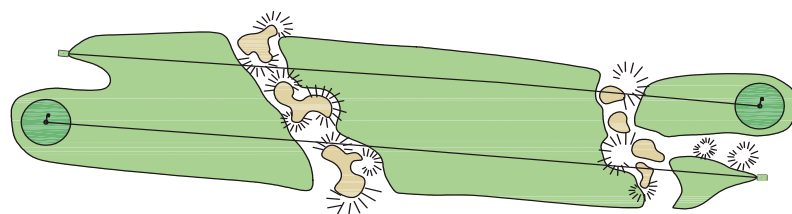
Enkel bane

- 60 – 250 dekar brutto.
- Greener og fairway klippes ut av eksisterende gressdekke.
- 6 eller 9 hull.
- Par 54 eller mer samt 2750 meter eller mer ved spill over 18 hull.

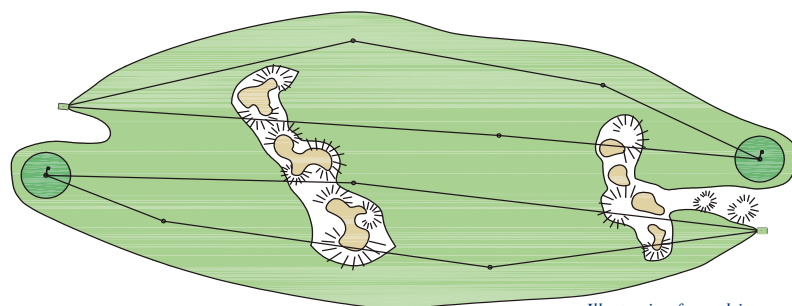
Utforming av golfbanene

Det var først når klubbene fikk kontroll med landarealet fra og med første halvdel

av det 19. århundre at standarden på banene ble hevet. I St. Andrews bevilget klubben (R & A) ca. 1850 £25 slik at greenene på The Old Course kunne oppgraderes og utvides samt at sandbunkerne kunne repareres. Samtidig ble strekningen med kort gras mellom utslaget og greenen gjort vesentlig bredere slik at spillerne på vei ut kunne skilles fra de som var på vei tilbake til klubbhuset. Hensikten var å imøtekomme større etterspørsel. En annen effekt var at den nye utformingen av banen i langt større grad skapte valgmulighet for spillerne. Banen som tidligere hadde vært straffende i sin utforming ble strategisk.

Før endringene hadde banen en straffende utforming

Utvidelsen av fairwayene ga spillerne alternative veier til hullet

Illustrasjon for endringen på St. Andrews ca. 1850 – grunnlaget for strategisk golf.

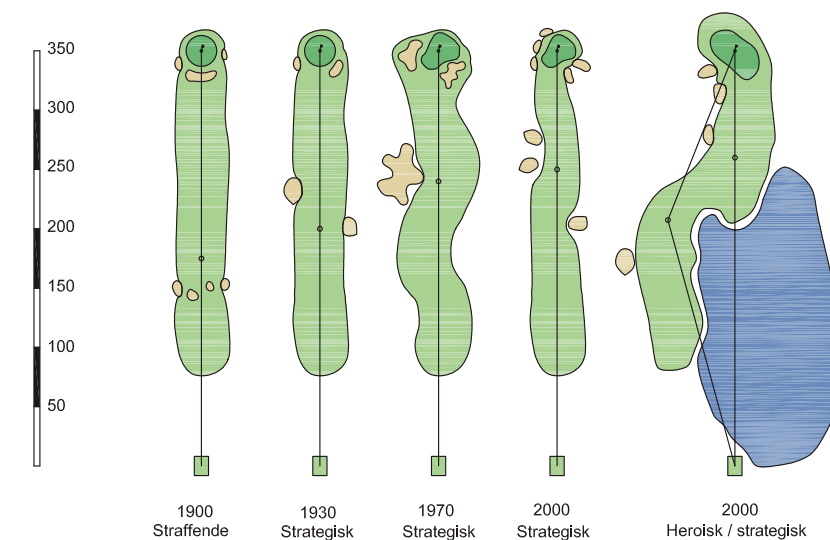
Når "guttaperkballen" erstattet fjærballen i 1848 var dette starten på en rask spredning og nyetablering av golfbaner. Etablering av golfbaner i lynglandskapet (Heathland) i Surrey utenfor London før 1. verdenskrig var starten på en ny æra i utviklingen av golfbaner. St. Andrews sine strategiske elementer var grunnleggende for de beste banebyggerne av den nye tiden. Å spille disse banene føles nesten som å spille på de tradisjonsrike linksbanene. Disse banene var og er fortsatt kjennetegnet av:

- Veldrenert sandjord
- Finbladet svingelgras
- Relativt hard overflate som medfører at ballen hopper, spretter og ruller
- Lyng, furu og bjørk er både strategiske og estetiske elementer
- Relativt store og noe opphøyde kuperte greener
- Bunkere med lyng på kantene
- Rektangulære utslag plassert diagonalt på spillelinjen
- Stedvis krav til å slå over lyng for å nå grasareal

Arkitektene som etablerte disse banene i lynglandskapet gjorde stor suksess. På 1920 og 1930-tallet laget disse arkitektene baner i de fleste verdensdeler.

Det har senere blitt ansett som "the golden age of golf course architecture". De mest kjente arkitektene fra denne perioden er blant annet H. S. Colt og A. McKenzie.

I denne perioden ble golfbanene spredt til alle typer av landskap, blant annet som følge av ny kunnskap om grasdyrking og nye hjelpemidler som vanningsanlegg, traktor og bulldoser.

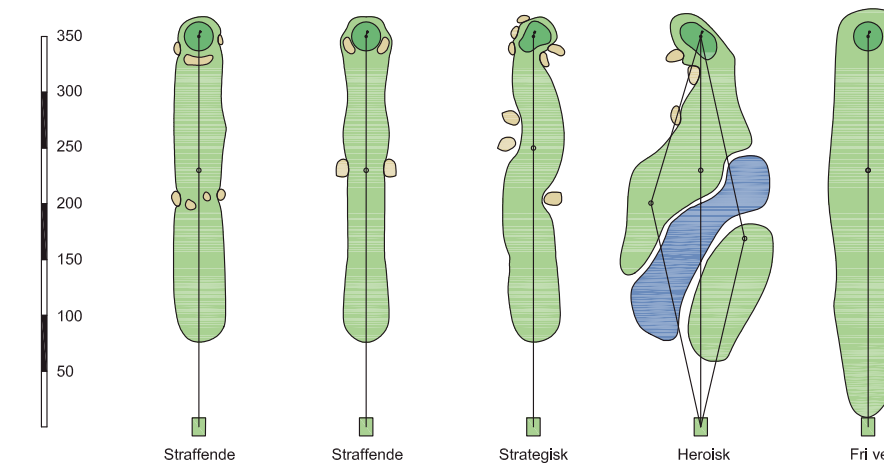

Illustrasjonen viser den historiske utviklingen av ledende designfilosofier

Golfbanearkitektene har i dag som mål å designe golfhull slik at spillerne må ta bevisste valg på hvert slag "hvordan bør jeg spille dette slaget, hvilke alternativer har jeg". Konseptet med strategisk golf design er å belønne den spiller som tar en stor risiko og lykkes og straffe den spiller som mislykkes. Samtidig skal det være alternative sikrere spillelinjer for de med lavere spillestyrke. Dette gjør golf til et spill ikke bare basert på ferdighet men også skjønn. Slik design medfører stor variasjon

i banens utforming og større interesse blant brukerne – noe som er fundamentalt for å kunne ha glede av golfspillet. Daglige endringer i spillerens dagsform, utslagets plassering vindforhold, flaggplassering bør medføre behov for å spille hullet på en forskjellig måte.

Ved utforming av det enkelte hullet og for hele baner benytter normalt banearkitekten en blanding av ovennevnte filosofier.

Illustrasjonen viser hovedtypen av designfilosofier

Greener

Greenen er av de fleste spillere ansett som den viktigste delen av banen. At greenen er jevn og gir en rask og ærlig / forutsigbar ballrull er viktig. Ballrullens hastighet måles med et såkalt stimpeter. Økende hastighet på ballrullen medfører at greenoverflatens helning blir mindre for at spillerne skal kunne ha kontroll på putten.

Sandbunkere

Sandbunkerne som var sår i landskapet på tidlige linksbaner har vist seg å være et sentralt element (hindring) ved spredning av golfbaner til andre typer landskap. Bunkere kan klassifiseres blant annet ut fra dens funksjon, form og materialbruk. Funksjonen kan normalt beskrives som heroisk, straffende, reddende, retningsgivende, estetisk osv. Eksempler på former er potbunker, facebunker, naturlig form, osv. Materialbruk beskriver materialer rundt sanden, eksempelvis stablet grastorv, synlig gras, synlig sand helt opp til toppen, bruk av sleepers, lyng osv.

Typisk potbunker

BIOLOGISK MANGFOLD, FORHOLDET TIL KULTURMINNER OG LANDSKAP

Biologisk mangfold

Når folk snakker om biologisk mangfold refererer de oftest til artsrikdom på et areal, det vil si antall arter av planter og dyr. Hvis man tenker på medias negative dekning av golf tema, kan man unnskyldes for å tenke at golfbaner ikke har noe biologisk mangfold, eller for å tenke at samme hva som var på et areal før det ble anlagt golfbane, representerte det en mye rikere og mer verdifull natur. Dette er helt klart ikke nødvendigvis tilfelle.

Enda så rart det kan synes for den norske opinion, er mange golfbaner i Europa fredet som naturreservater. For å forstå dette må vi ta en nærmere kikk på arealene som blir brukt til golfbaner. I mange tilfeller er det tidligere produksjonsarealer for avlinger eller skog som blir brukt.

Arealer for kornproduksjon blir behandlet på en intensiv måte med et høyt forbruk av gjødsel og sprøytemidler. Her kan naturen kun overleve på små etterlatte biotoper som åkerholmer, hekker og veikanter.

Sammenligninger vi med et åpent jordbruksområde, vil golfbaner bare bruke fra 30 til 60 % av det totale areal til golfspill. Resten av arealet kan lages og skjottes slik at det øker mangfoldet av planter og dyr, samtidig som det øker kvaliteten av golfopplevelsen. En av grunnene til at golfbanene i Storbritannia har så høy vernestatus, er at noen av plantesamfunnene som er funnet på de ikke spillbare arealene, er rester av det engang så vanlige englandskapet. Disse er nå sjeldne eller fraværende i det intensive jordbrukslandskapet.

Det er foretatt få systematiske undersøkelser av biologisk mangfold på golfbaner. Fra de få undersøkelsene som foreligger, peker imidlertid konklusjonene på at fugle- og insektlivet er rikere enn i det omkringliggende jordbrukslandskapet.

Bunker og green er lagt over eksisterende bakkenivå for å verne kulturminner

Ved å sammenstille kunnskapen fra slike undersøkelser med det vi vet om biologisk mangfold på jordbruksarealer, kan vi lett identifisere hvordan små endringer i golfbanedesign og skjøtsel kan gi store gevinster for naturen. Ved å øke vegetasjonsmangfoldet får vi ikke bare rikere habitat for fugler og insekter, men også større visuell opplevelse for golfere og turgåere gjennom en økt fornemmelse av årstidens endringer av vekst, farger, blomster og frukter.

Når det gjelder fauna mangfoldet på golfbaner, kan hovedreglene oppsummeres slik; (1) vi bør verne alle viktige habitat og (2) vi bør ha et våkent blikk for mulighetene til å forbedre alle habitat for å gjøre dem mer attraktive for dyrelivet. Her kan vi nevne vern og forsiktig skjøtsel av engflora og redusert bruk av gjødsel og sprøytemidler på ikke spillbare arealer, bevaring av små våtområder som er vanskelige å drenere, økning av artsrikdom av busker og trær, oppsetting av fuglekasser etc. Vi bør også lære å se golfbanen som et hele og bli klar over hvordan forskjellige arealer som er viktige for naturen forholder seg til hverandre. For eksempel, er det viktig og opprettholde dyretrekk og sammenhengende vegetasjonsbelter for dyr og fugler tvers over golfbanen.

Mange av disse små tiltakene koster lite og kan til og med spare klubben for utgifter.

De vil også gi golferen og turgåeren en rikere opplevelse.

Forholdet til kulturminner

Med kulturminner menes alle fysiske spor etter menneskelig aktivitet eller steder det knytter seg spesielle hendelser eller tro til (Kulturminneloven). Det betyr for eksempel at et gammelt hus eller rester etter en steinalderboplass i bakken er kulturminner (k.m.).

Noen k.m. er automatisk fredet på av grunn av sin høye alder, andre er såkalt vedtaksfredet. Det er den strengeste form for vern og innebærer at alle eventuelle fysiske endringer av k.m. må forhåndsgodkjennes av antikvariske myndigheter.

Et kulturminne kan også ha et svakere vern; gjennom en reguleringsplan. Da er det reguleringsbestemmelsene som forteller oss hvilke fysiske endringer av k.m. som er tillatt.

De fleste k.m. har ikke noe formelt vern i det hele tatt, men kan likevel være en berikelse på en golfbane og være vel verdt å ta vare på. En gammel gårdsvei til en nedlagt bygdesag kan være slike elementer som forteller om tidligere tiders aktivitet

før det ble anlagt golfbane. Deler av veien kan kanskje fortsatt brukes av golfere eller bli en spennende hindring på et hull. Sagen kan kanskje med enkle midler (nytt tak) få en ny bruk som regnværsskur?

På Evje golfbane syd for Moss er gravrøyser fra bronsealderen igjen kommet til syne ved tynning av undervegetasjon. Isdammen som har ligget tørrlagt i over 100 år er restaurert, fylt med vann og banen har fått et nytt spennende vannhull.

De fleste golfbaner anlegges på tidligere dyrket mark, beiteområder eller i skog. På alle disse områdene har dyr og mennesker ferdes, og satt sine spor. Det kan for eksempel være pløyespor, grøfter, stier, vanningshull, innheininger eller beitemark med spesielle engblomster og enerbusker. Slike kulturlandskapselementer kan ofte bidra til å gi golfbanen en spesiell karakter hvis man sikrer dem eller innpasser dem i banedesignen.

For de fleste golfere er naturopplevelsen den viktigste trivselsfaktoren ved golfspillet. Derfor er det viktig å ta vare på og synliggjøre de kvalitetene kulturminner og kulturlandskapselementer representerer på en golfbane.

Allmennheten ønsker ofte tilgang til

Losby GK

golfbaner med store natur- og kulturkvaliteter. Ved å anlegge stier forbi utvalgte elementer vil opplevelsene kunne forsterkes for begge brukergrupper. Sittebenker og opplysningstavler kan gi tid for refleksjon og interessant informasjon.

Landskap

Golfbaner legger beslag på store arealer og vil i de fleste tilfeller kunne oppfattes som visuelle fremmedelementer i landskapet, delvis på grunn av de store åpne landskapsrommene med greener og bunkere, men også på grunn av store klippede gressflater som fargemessig skiller seg ut fra omgivelsene. I et land som Norge, hvor jord og skogbruk utgjør en svært liten del av det totale areal, er det viktig å bevare karakteren på det kulturlandskapet vi har.

Derfor blir det et overordnet mål å tilpasse golfbanene til det eksisterende landskap på stedet både romlig og sett i forhold til vegetasjon.

I et landskap opplever vi både de store rom, kantene og linjene, men også de små rom, søkk og hauger. For å få til en vellykket tilpasning til det eksisterende landskapet, må en derfor planlegge i både stor og liten målestokk. Terrengbehandling, greener og bunkere bør innpasses på en slik måte at de

underordner seg de eksisterende landskapsformene. I områder hvor bunkere sees på lang avstand bør man velge en sandtype med mørk farge.

I noen tilfeller kan det være positivt å bidra til å gjenskape tidligere lokale trekk i landskapet når det anlegges en golfbane. På jordbruksarealer som tidligere har vært bakkeplanert, kan det for eksempel være et poeng å delvis tilbakeføre terrenget til det tidligere ravinelandskapet som var på stedet. Det kan samtidig gi bedre muligheter til å skape en mer variert og utfordrende bane, hvor man må spille over daler og bekkedrag.

I hvert fylke er det gjennomført en registrering av verneverdige landskapstyper. Golfbaner som tillates anlagt i slike områder vil bli pålagt å utforme banen på en slik måte at det ikke bryter med landskapets karakter. Det kan by på store utfordringer, men kan også resultere i en bane med helt spesielle opplevelseskvaliteter. Sande golfklubb i Vestfold planlegger en golfbane i et slikt område.

Reklame- og informasjonsskilt ute på banen bør utformes og plasseres på en slik måte at de bare sees på kort avstand (leseavstand) og ikke oppfattes på langt hold.

Royal Troon GC

Egersund GK

